

SZINOPSZIS

TUDOMÁNY ÉS PARLAMENT 2025

A NEMZET SZOLGÁLATÁBAN – A TUDOMÁNY ÉS A POLITIKA EGYÜTTMŰKÖDÉSE A MAGYAR TUDOMÁNYOS AKADÉMIA KÉTSZÁZ ÉVES TAPASZTALATAINAK TÜKRÉBEN

Alapítói — akik maguk is közéleti emberek, politikusok voltak — az Akadémia létrehozásával a tudományt a nemzet szolgálatába kívánták állítani. Ez a cél csak a tudósok és a politikusok párbeszéde és együttműködése révén érhető el. A jubileumi évben a *Tudomány és Parlament* rendezvény ezt a kapcsolatot mutatja be a Magyar Tudományos Akadémia 200 éves tapasztalatainak tükrében.

Freund Tamás elnöki köszöntőjét követően Latorcai János országgyűlési képviselő, az Országgyűlés alelnöke köszönti a 200 éves Magyar Tudományos Akadémiát.

A Tudós Társaság, majd Magyar Tudományos Akadémia és a politika kapcsolata kimeríthetetlen téma a kutatóknak, állandó újdonságokkal örvendeztet meg az érdeklődőket, és rendkívüli tanulságokkal szolgál a politikusok számára. Az ülés első részében ezt követi nyomon és jellemzi szemléletes példákkal az Akadémia alapításától a politikai rendszerváltozásig a téma két kiemelkedő kutatója, Cieger András és Hay Diana, akik kutatóként, szerzőként és tanácsadóként is oroszlánrészt vállaltak az Akadémia 200 éves jubileumának megünneplésében.

Az ülés második részében a tudomány és a szakpolitika együttműködésének néhány tanulságos példáját mutatják be vezető szakemberek, akik maguk is fontos szerepet vállaltak abban, hogy a tudományos ismeretek és tapasztalatok időben a politikai döntéshozók rendelkezésére álljanak, és az érintett lakosság is kellően tájékozott legyen ezekben a fontos közügyekben.

A vörösiszap-katasztrófa a legkorábbi bemutatott példa arra, hogy a kormány és a hatóságok kezdeményezésére az Akadémia vezetése által számos tudományterületről bevont tudósok felkészültségének és tettekrekésztségének milyen fontos a szerepe a hasonló esetekben. Nélkülözhetetlennek bizonyult a súlyos környezeti katasztrófa feltárásában, értékelésében, a következmények felmérésében, a károk mérséklésében, a közvetlenül érintett lakosság és a közvélemény tájékoztatásában egyaránt. Az előadó Szépvölgyi János, az MTA doktora, kutató professor emeritus, a HUN-REN Természettudományi Kutatóközpont munkatársa maga is tagja volt az MTA szakértői csoportjában.

A mesterséges intelligenciával (MI) évek óta sokoldalúan foglalkoznak az Akadémia tudományos osztályai, bizottságai, testületei, előadások, tudományos ülések, doktori disszertációk, székfoglaló előadások, tudományos ismeretterjesztő programok tárgya. A tudományos vonatkozások mellett kiemelt téma az MI társadalmi hatása. A közelmúltban megújított Magyarország Mesterséges Intelligencia Stratégiáját véleményezte az MTA, és meghívást kapott a megalakítás alatt álló MI Nemzeti

Tanácsba is. Az MI kormánybiztosság és az MTA eddigi és jövőbeli együttműködéséről Vajda Viktor, az MI Nemzeti Tanács designált főtitkára beszél.

A jövő nemzedékek életére kiható tényezők tanulmányozása, a környezet védelme, a klímaváltozás, a fenntartható fejlődés tudományos vonatkozásai szükségszerűvé teszik a kapcsolatot az alapvető jogok biztosának a jövő nemzedékek érdekeinek védelmét ellátó helyettesével, aki maga is tudós, egyetemi tanár, az MTA doktora. Bándi Gyula professzor mutatja be hivatala és az MTA együttműködését és személyes hozzájárulását az Akadémia tudományos tanácsadói tevékenységéhez.

Az Alkotmánybíróság megkeresésére az Akadémia elnöke ad hoc elnöki bizottságot állított fel a testület által feltett kérdések megválaszolására. A klímavédelemről szóló törvénnyel kapcsolatos határozatában az így született MTA-tanulmányra is támaszkodott az Alkotmánybíróság. Az ad hoc bizottság munkájának tapasztalatait elnöke, Bozó László akadémikus összegzi.

A Balatonnal és térségével, beleértve a Kis-Balatont is, számos tudományos diszciplína foglalkozik, és napjainkban is nagy közfigyelem övezi a vele kapcsolatos tudományos kutatói véleményeket, tájékoztatásokat. A tudósok, köztük akadémikusok jelentős szerepet vállalnak a Balaton ökoszisztémájának fenntartásában, védelmében, amit a kiemelt térség fejlesztési terveinek rendszeres véleményezésével, bírálatával is igyekeznek ellátni. Erről a tevékenységről Józsa János akadémikus, az MTA Nemzeti Víz tudományi Program Irányító Testületének elnöke ad képet.

Az Akadémia II. Filozófiai és Történettudományok Osztálya és VI. Műszaki Tudományok Osztálya kezdeményezésére 2022 februárjában munkacsoport alakult, amely a nemzetközi tudományos eredményekkel összhangban vizsgálta a hazai műemlékügy jelenlegi helyzetét, majd a IX. Gazdaság- és Jogtudományok Osztályának bevonásával javaslatot tett arra, hogyan lehetne megnyugtatóan rendezni a nemzet kiemelkedő épített örökségének megőrzésével, fenntartásával és méltó használatával foglalkozó szakterület sorsát. A javaslat megszületését, további életét és a munka tanulságait Ferkai András akadémikus, a munkacsoport vezetője ismerteti.

A történelmi személyiségek megítélésével kapcsolatos tudományos kérdésekben a II. Filozófiai és Történettudományok Osztálya az Akadémia illetékes testülete. Külső megkeresésekre adott állásfoglalásaiban a testület mindig kizárólag a feltett kérdésre és a vonatkozó törvényi előírást szigorúan betartva fogalmazza meg a válaszait. A közterületek elnevezése esetében a jogszabály a döntést az illetékes önkormányzatra ruházza. Az önkormányzat döntése előtt kikérheti az Akadémia véleményét, ami — különösen a közelmúlt politikai személyiségei esetében — gyakran bírálat tárgyává válik. Az Akadémia ezzel kapcsolatos tapasztalatairól Rainer M. János akadémikus számol be. A *Tudomány és Parlament* rendezvény Kollár László Péter főtitkár zárszavával ér véget.